Przesyłka opłacona ryczałtem.

№ 45 Серада, 19-га Лістапада 1924 г. Год I.

ГРАМАДЗКІ ГОЛАС

Выходзіць тры разы ў тыдзень. Цана нумару 15 грошай.

Падпісная цана на 1 месяц 1 злоты 80 гр.
За граніцу ўдвая даражэй.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Людвісарская вул. дом № 4.
(Wilno, Ludwisarska 4). Рэдакцыя адчынена ад 10—2 гадз.
Рэдактар прымае ад 11—1 гадз. удзень, апрача сьвятаў.

Цана абвестак за радок пэтыту: на 1 стар. — 15 гр.; у тэксьце — 10 гр.; на апош. стар. — 5 гр.

Сьмешна й балюча.

Улетку гэтага году пачаўся нейкі пералом у польскіх кіраўнічых сфэрах. Пасьпешна і проста прайшлі цераз законадаўчыя палаты Рэспублікі тры законы аб правох беларусаў, ліцьвіноў і украінцаў карыстацца сваею роднаю моваю ў судох, у адміністрацыйных установах і ў школах.

Вельмі зразумела, што гэта ўсё спарадзіла ў шырокіх кругох насяленьня нашых няшчасных *Крэсаў* пэўны оптымізм, даўшы надзею, што, нарэшце, пачне ўлівацца хоць кропля „сонца і ў нашае ваконца“.

Дзеля таго, што новыя законы маюць сілу аж з 1-га мінулага кастрычніка, загадзя паўставала надзея на тое, што ў сёлетнім школьным годзе пачнуць паўставаць да жыцьця беларускія школы па вёсках і сёлах, якія дасюль безрэзультатна гэтага дамагаліся.

Праўда, што прыкрыя падзеі ў постаці шалёнага, інсьпіраванага звонку, бандытызму адцягвалі вочы ўрадовых сфэраў ад спакайнейшых задачаў унутранага жыцьця.

Але-ж пры цьвёрдым жаданьні праводзіць рэформы, хапіла-б сілы на тое, каб гэта зрабіць.

Замест жывога дзела, даўно йдуць гутаркі аб віцэ-міністры па справах акраін, бываюць нарады акраінных ваяводаў у Варшаве, чуваць аб нейкіх асаблівых поўнамоцтвах для нашых ваяводаў, аб рэконструкцыі кабінэту і інш. А оптымізм глухіх *крэсовых* куткоў пакрысе пачынае слабець, гледзячы на тое, што дзеецца навокал панурых хацінак беларускае вёскі.

Мы друкуем сягоньня голас расчараванае душы з Нясьвіскага павету Наваградчыны, і робіцца неяк маркотна, калі ўдумацца ў простыя словы няхітрае сялянскае натуры, якая разважае над досіць скомплікованымі пытаньнямі пасвойму, проста, мацаючы іх і пераконваючыся ў тым, што дасюль ніякіх рэальных зьменаў не адчуваецца.

Гутаркі аб увядзеньні вынятковага стану на *Крэсах* здаюцца сьмешнымі, проста дзеля таго, што ў некаторых мясьцінах вулічны рух ужо цяпер фактычна забаронены пасьля 9 гадзіны ўвечары.

Справа родных школаў сапраўды яшчэ толькі ў працэсе нейкіх гутарак, проектаў, меркаваньняў. І справа гэтая ня так напраўду й простая, як можа думаць беларускі селянін з глухое провінцыі.

Каб закласьці школы, дык патрэбны настаўнікі. Яны й ёсьць, але гэта людзі старое расейскае фармацыі і дзеля адтрыманьня імі працы патрэбна ім польская кваліфікацыя!

Хто-ж падумаў калі-нібудзь аб гэтым? Ці-ж ёсьць сэмінарыі, адкуль выйдуць патрэбныя настаўнікі? Ці ёсьць хоць якія-нібудзь курсы, каб надаць гатовым ужо настаўнікам старое школы патрэбную веду з паляністыкі?

Можна нанізаць яшчэ цэлы рад падобных пытаньняў і тут-жа паставіць нэгатыўны адказ на кожнае з іх.

А раптам паўстае і паважнейшае пытаньне датычна школьнае справы наагул: ці для *польскіх* школаў хапае кваліфікованых настаўнікаў у даны момэнт, ці сярод настаўнікаў польскіх школаў не здараюцца людзі проста малаграматныя папольску?

Калі *усе* польскія настаўнікі маюць пажаданую і патрэбную, павадлуг духу адпаведных законаў, кваліфікацыю дык чаму гэта чуваць з нашых вёсак галасы аб тым, што настаўнікі гэтыя за якіх-нібудзь дзьве зімы ня ўмеюць, часамі, навучыць дзяцей чытаць, пісаць ды лічыць прапарцыянальна тэй меры, як гэта навет і ў даўнейшыя часы нашае нацыянальнае няволі было магчыма.

Пэўна-ж, Кракаў ня раптам збудавалі, нельга адным махам паставіць на належную вышыню і школаў. Настаўніцтва новае, настаўніцтва, патрэбнае інтарэсам новае дзяржаўнасьці з часам можа вытварыцца, але ніколі ў нашым краі ня вытварыцца яно прывозам з Пазнані або Галічыны. Калі ў справе беларускае школы нічога рабіцца ня будзе, дык сама сабою гэтая справа ня вырашыцца, а будзе яшчэ горш і больш заблутвацца.

Здаецца рэч гэта такая простая, што яе разумець можна бяз ніякага мазгавога напружаньня. Дык чаго-ж яна прамаруджваецца?

Сьмешна й балюча робіцца ад таго, што першы крок на новым шляху польскае палітыкі ў нацыянальным пытаньні выглядае гэткім марудным, гэткім праз меру цяжкім.

Ці-ж крок гэты вымагае нейкае асаблівае адвагі, нейкіх бесканечных падгатовак?

Напэўна — не! І чым раней ён быў-бы зроблены, тым лепшы выйшаў-бы й рэзультат.

Палітычны агляд.

Пачаўшаяся ў Аўстрыі агульная жалезнадарожніцкая забастоўка йзноў прыпомніла сьвету аб істнаваньні 7-мільённага краю, які два гады назад лічыўся зусім гінуўшым і які праз адзін год, дзякуючы працы цяперашняга канцлера Зэйпэля, цудоўна аздаравеў і зусім яго не пазнаць. Аўстрыя пасьля вайны апынулася ў выключна трудным палажэньні. Пасьля ўтварэньня Польшчы, Італіі, Вэнгрыі, Юга-Славіі зрабіўшыся з 56 мільённай Аўстра-Вэнгерскай монархіі маленечкай 7 мільённай дзяржавай з ранейшай вялікай сталіцай Венай, Аўстрыя напамінае сабой карліка з вялікай галавой. Маленечкая Аўстрыя, пазбавіўшыся ранейшых вялізных тэрыторыяў, павінна была захаваць усе цэнтральныя дзяржаўныя ўстановы з усей арміяй ранейшых вураднікаў. якія забіралі апошнія грашовыя магчымасьці краю. А звальняючы вураднікаў і працаўнікоў, павялічвалася-б армія безработных, пагражаўшых спакою краю. Дзеля гэтага палажэньне рабілася крытычным. Уся эўропэйская прэса была перапоўнена трывожнымі весткамі аб страшэнна бязвыхадным палажэньні краю з найпрыгажэйшым эўропэйскім горадам Венай, якая, як збанкрутаваўшы арыстакрат, прадавала апошнія свае дарагія рэчы, зьбіраўшыяся вякамі, як гобэленаўскія дываны, музэйныя рэдкасьці, дарагія галерэі абразоў ды інш. Аўстрыйская крона была ўтраціўшы ўсялякую цэннасьць. Грошай за граніцай нельга было дастаць ні за што. Пры гэткім палажэньні краю, заняў пост аўстрыйскага канцлера(прэм'ера)ксёндз-пралат Зэйпэль.

Заняўшы адказнае палажэньне ў гэткі крытычны мамэнт, канцлер Зэйпэль раней чым рабіць нейкія ўнутраныя рэформы, якія лічыў зусім бескарыснымі без матар'яльнай падмогі звонку, зьвярнуўся ў гэтай справе да Лігі Народаў. Апошняя спачула яго палажэньню і ў кастрычніку 1922 г. між Аўстрыяй з аднаго боку і Англіяй, Францыяй, Італіяй і Чэха-Славакіяй — з другога былі падпісаны тры пратаколы дагавору, ведамыя пад назовай Жэнэўскай конвэнцыі. Да гэтых чатырох дзяржаваў пасьля далучылася Бэльгія, Швайцарыя, Гішпанія, Данія, Голяндыя і Нарвэгія. На аснове гэтай конвэнцыі, Аўстрыя адтрымала ад успамянутых дзяржаваў доўгасрочны крэдыт у ліку 650 мільёнаў залат. кронаў. Гэтае здарэньне й было пачаткам эканамічнага і фінансавага аздараўленьня Аўстрыі.

Гэткім чынам, жэнэўская конвэнцыя ёсьць дагавор групы дзяржаваў з Аўстрыяй, згодна з якім першыя прыймаюць на сябе абавязак гарантаваць доўгасрочную пазыку ў суме 650 міль. зал. кронаў, якая прадстаўляе чужаземны прыватны капітал, накшталт той 800 міл. пазыкі, якая абясьпечана для Нямеччыны на аснове пляну Доўса. Уся абясьпечаная сума дзеліцца гэтак: Англія, Францыя, Італія і Чэха-Славакія бяруць на сябе кожная па 20% гарантыяў, Бэльгія — $2\frac{1}{2}\%$, Швайцарыя—4%, Гішпанія—5%, Швэцыя—2%, Голяндыя і Данія па $1\,^{1}/_{4}\%$. Агульная сума дае $96\frac{1}{2}\%$, а астаўшаяся частка павінна быць пакрыта іншымі дзяржавамі, якія маюцца далучыцца да конвэнцыі. Пазыка будзе рэалізавацца выпускам Аўстрыяй неабложаных ніякім падаткам доўгасрочных облігацыяў. Дзеля абясьпечаньня пазыкі Аўстрыя абяцалася даць, як залог, увесь чысты даход ад дзяржаўных даходаў і табачнага манаполю.

Але абясьпечваючы крэдытаздольнасьць Аўстрыі, падпісаўшыя конвэнцыю дзяржавы, аднак, паставілі гэткія варункі, якія ўвесь дагавор робяць актам апекі, като-

ры ня згодны з паняцьцямі свабодных адносін. Перш-на-перш дзяржавы дамагаюцца ад Аўстрыі, каб яна зусім ня думала аб палітыцы злучэньня з нейкай дзяржавай, або з групай дзяржаваў. Гэтая засьцярога датычыцца, галоўным чынам, імкненьня большасьці аўстрыйскага насяленьня да злучэньня з Нямеччынай. Падобны пункт устаўлены і ў Вэрсальскі трактат з Нямеччынай. Далей конвэнцыя прадбачыць два роды кантролю: у асобе гэнэральнага кантралёра, вызначанага Лігай Народаў, і кантрольнай камісіі з прадстаўнікоў падпісаўшых конвэнцыю дзяржаваў.

Гэнэральны кантралёр, ротэрдамскі бурмістар, др. Цымэрман, мае вельмі шырокія паўнамоччы, ад яго залежыць перадача часткамі ў распараджэньне аўстрыйскага ўраду тых сум з усей грашовай пазычкі, якія ён прызнае неабходнымі дзеля аздараўленьня фінансаў і народнай гаспадаркі. Ён мае дагляд за правядзеньнем той праграмы рэформы, якую Аўстрыя, згодна з пратаколам абавязвалася правясьці яшчэ раней, чымся адтрымала ўсе пазычаныя грошы.

Кантрольная камісія ўстанаўляе варункі пазычкі, срокі платы і процанты. Яна мае права дамагацца ад дзяржавы справаздачы з тых дзяржаўных даходаў, якія павінны абесьпячаць пазычку.

Апрача гэтых, беспасрэдна зьвязаных з пазыкай, варункаў, конвэнцыя налажыла на Аўстрыю яшчэ іншыя абавязкі. Яны датычацца абшырнай праграмы фінансавых рэформаў, устанаўленьня раўнавагі дзяржаўнага бюджэту, правядзеньня праз парлямэнт закону, згодна з якім кожны ўрад, які дайдзе да ўлады ў працягу двух гадоў, мусіць мець права, ня пытаючыся згоды парлямэнту, правясьці ў жыцьцё ўсе тыя рэформы, якія на яго пагляд будуць неабходнымі. Урэшце для кантролю над фінансавай палітыкай аўстрыйскага дзяржаўнага банку ўстаноўлена пасада дарадчыка, вызначанага спаміж прадстаўнікоў чужаземных беспасрэдных крэдытораў.

Хаця гэтыя ўсе варункі амаль што не раўназначны для Аўстрыі з утратай дзяржаўнай сувэрэннасьці і незалежнасьці, але Зэйпэлю ня было іншага выхаду, як іх прыняць. Перш за ўсё, ён павінен быў правясьці праз парлямэнт тры законы: 1) ратыфікацыю жэнэўскай конвэнцыі, 2) праграму аздараўленьня фінансаў і 3) закон аб надзвычайных паўнамочч ах для ўраду. Гэты апошні ёсьць зьменай конституцыі, таксама як і жалезнадарожны закон у Нямеччыне, выпрацаваны з пляну Доўса, і дзеля правядзеньня яго трэба было $^2/_3$ галасоў. Палата ў гэты час складалася з 183 дэпутатаў, між якімі было 75 хрысьціянскіх дэмакратаў (партыя Зэйпэля), 69 соцыялістаў і інш. партыі. Соцыялістыя наагул былі проці конвэнцыі, а бяз іх нельга было адтрымаць $^2/_3$ галасоў дзеля надзвычайных паўнамоччаў ураду. Але, каб не перашкаджаць Зэйпэлю ў вялікай справе ратаваньня краю, яны галасавалі за апошні закон. Правёўшы праз парлямэнт патрэбныя законы і адтрымаўшы надзвычайныя поўнамоччы, Зэйпэль з усей энэргіяй пачаў праводзіць свой плян. Ён, перш за ўсё, спыніў друкаваньне папяровых кронаў, якія затрымаліся на курсе 17.000 у адносінах да залатой кроны. Далей, армію вураднікаў, якая даходзіла да ліку 242.000 душ, у працягу $1^1/_2$ года паменшыў на 100.000. Паўзьбежна з гэтым, каб утрымаць раўнавагу бюджэту, павысіў падаткі. Ня гледзячы на гэта, дзякуючы прытоку чужаземных капіталаў і ахвярнасьці насяленьня, прамысловасьць ня ўпала, але павялічылася, дзеля чаго лік безработных, які быў 170.000, ня толькі ня узрос, але навет праз год паменшыўся да 37.000, а цяпер навет яшчэ меншы. Было зроблена скарачэньне дзяржаўных расходаў ува ўсіх галінах. І праз год Аўстрыю не пазнаць. Іноў у сталіцы і на провінцыі закіпеў гандаль і прамысловае жыцьцё. Канцлер Зэйпэль зрабіўся вядомым ува ўсёй Эўропе і на цэлым сьвеце. Яго прыезд летась у Нямеччыну, а пасьля ў Польшчу, быў адным трыумфам. Усе схіляюць галовы перад яго дзяржаўнымі здольнасьцямі і яго спосабы аздараўленьня фінансавага і эканамічнага жыцьця зрабіліся прымернікам для дзяржаваў, перажываўшых гэткі самы крызыс. *N.*

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

У адказ на інтэрпэляцыю пасло ў Беларускага Клюбу аб няпрыманьні тэлеграмаў на беларускай мове, Міністар Гандлю і Прамысловасьці ў паразуменьні з Міністрам Унутраных Справаў, пераслаў на рукі Маршалка Сойму пісьмо з выясьненьнем, што няма ніякае забароны прымаць тэлеграмы на беларускай мове, пакольві яны напісаны лацінскімі літарамі; а вураднік які адмовіўся прыняць тэлеграму на гэтай мове, пацягнены да адпавядальнасьці, павучаючы аднача сна паштова-тэлеграфныя ўстановы, каб прымалі тэлеграмы, зрэдагованыя пабеларуску і напісаныя лацінскімі літарамі.

У складзе ўраду адбыліся гэткія зьмены: міністрам унутраных справаў замест пайшоўшага ў адстаўку п. Гюбнэра, назначаны п. Кірыла Ратайскі, п. Ст. Тугут, назначаны міністрам без партфэля, п. Антоні Жылінскі— міністрам справядлівасьці і пан Францішак Сокаль—міністрам Працы і Грамадзкае Апекі.

17-XI закончылася міжміністэрская нарада па пытаньню аб компэтэнцыі *крэсовых* ваяводаў. Яны будуць мець права выдаваць загады ўсялякім установам, не паразумяваючыся з адносным міністэрствам.

У блізкіх да Мін. Унутран. Справаў кругох ходзіць чутка, што былы міністар працы і грамадзкае апекі пан Дароўскі мае быць назначаным на пасаду люблінскага ваяводы.

За граніцай.

Як тэлеграфуюць з **Бэрліну**, корэспондэнт газэты „Berl. Tagebl.", прыязна настроены да савецкага ўраду, паведамляе аб тым, што сярод расейскага сялянства пачалося бражэньне на грунце нездаволеньня уладаю бальшавікоў.

32-ая сэсія **Рады Лігі Народаў** пачнецца ў Рыме 8-га сьнежня. Праграма гэтае 5-ае і апошняе ў бягучым годзе сэсіі Лігі ўжо устаноўлена; ў яе ўваходзіць рад пытаньняў і, паміж іншым, выпаўненьне рэзалюцыяў, прынятых у верасьні ў **Жэнэве**.

Газэты пішуць, што вагабіты ў **Гэджасе** пацярпелі цяжкае паражэньне. Войскі гэджаскага караля Алі, якія цяпер вядуць наступ на вагабітаў ў кірунку **Мэкі**, адтрымалі з Эўропы 5 танкаў і 2 аэропляны.

У **Францыі** былы прэзыдэнт Мільеран стварае опозыцыю проці прызнаньня савецкага ўраду.

У **Амэрыцы** 15.XI мела адбыцца затапленьне крайсэра „Вашынгтон" згодна з пастановаю вашынгтонскае конвэнцыі аб разбраеньні.

У **Даніі** парлямэнт пачаў абгаварваць проект аб разбраеньні. Консэрватары й сялянская партыя выказаліся проці законапроекту, адкідаючы разам з тым проект рэфэрэндуму па гэтым пытаньні. Радыкалы выказаліся за проект. Можна спадзявацца, што ён будзе прыняты парлямэнтам.

Паводлуг вестак з Канстантынопаля, турэцкае войска ў **Мосульскім** вокрузе выведзена за лінію, устаноўленую Лігаю Народаў.

У **Кітайшчыне** пачаліся непаразуменьні паміж заваявальнікам Пэкіну гэн. Фэнгам і манджурскім дыктатарам Чан-Со-Лінам. Магчыма спатычка паміж войскамі абодвух гэнэралаў.

Новы ўрад у **Югаславіі** адмяніў аўтаномію **Харватыі** і **Славеніі**, ўведзеную кабінэтам Давідовіча.

Аг. „Вольфа" паведамляе з **Прагі**, што прызнаньне С. С. Р. Р. **Чэхаславакіяй** адбудзецца не пазьней, як у пачатку студня месяца будуч. году.

Прадстаўніком С. С. Р. Р. у **Альбаніі** назначаны начальнік канцэлярыі ў камісарыяце загранічных справаў Кракавецкі.

15 гэт. лістапада ў **Маскве** пачаліся нямецка-савецкія перагаворы аб гандлёвым трактаце.

ЦИК С.С.Р.Р. пастанавіў, што найбліжэйшы зьезд радаў адбудзецца ў красавіку 1925 году.

У **італьянскім** парлямэнце 15. XI. адбылося галасаваньне даверыя да кабінэту Мусоліні. За ўрад галасавалі 315 фашыстых і лібэралаў, староньнікаў Саляндры, проці ўраду — Джыолітты і яго 6 староньнікаў. Стрымаўся ад галасаваньня Орляндо з 26 дэпутатамі.

Вышэйшы суд у **Альлягабадзе (Індыя)** адкінуў касацыйную жалабу па справе раду асобаў, засуджаных на 4 гады вастрогу за бальшавіцкую пропаганду ў Індыі.

Паводлуг вестак з **Равэнны (Італія)**, падчас спатычкі фашыстых з прадстаўнікамі опозыцыі забіты адзін фашысты і два ранены.

Бюро „Рэйтэр" паведамляе з **Каіру**, што эгіпэцкі прэм'ер Заглюль-паша, пасьля нарады з каралём, уаяў назад сваю адстаўку. У зьвязку з адстаўкаю кабінэту, эгіпэцкі пасол у **Лёндане** таксама падаўся ў адстаўку.

Па ўсёй **Югаславіі** пачалася перадвыбарная кампанія. Пашыч 16.XI сказаў прамову у Белградзе.

Пяршыня.

Начное неба плакала васеньнім дажджом Скрозь атуляўшую вуліцы мокрую, дажджавую заслону слаба мігцелі агні гарадзкіх ліхтарняў. Брудная вада шумела ў рыштоках, сплываючы каналамі ў гудзеўшую ў сваім вузкім каменчатым карыце Вялейку.

Горад увесь быў мокры, брудны. Вада ды балота хлюпала зусюль: з гары — з неба, зьнізу— з-пад ног праходжых, з бакоў — з-пад звозчыцкіх колаў — зусюль.

— Ну, чорт, хадзі-жа, размазьня, калі табе кажу! Чаго баішся? Пасядзім, абсохнем і пойдзем дамоў. Можна-ж і не заставацца, калі ня хочаш, а гэты дурань баіцца, як... як... дурань нейкі.

Той, каго намаўлялі ўдусьці ўсьці, клічучы дурнем, быў дзяцюк 17 — 19 гадоў, мусі яшчэ са школьнай лавы. Былы зауседы пад уплывам старшага свайго таварыша, стараўся быць ува ўсім да яго падобным. Прыгожы, кволы хлапец ён зайздросьціў свайму таварышу, што той меў чырвоны, блескучы жырам, бульбісты нос і няраз у цішы свайго пакойчыку да болю шчыкаў і сьціскаў свой нос, каб ён прыняў форму „відаўшага віды", на якім неакуратнае, п'янае жыцьцё палажыла сваю пячатку. Навет зайздросьціў свайму старшаму таварышу, што ў яго пачала ўжо прабівацца на галаве лысіна. Няраз у самай таёмнай глыбіні свае душы думаў: „вось хацеў-бы я мець гэткі паношаны від, каб людзі казалі: „о! глянь-це на гэтага! той ужо шмат пасмакаваў жыцьця. Бо— нос яго! — адразу відаць, што шэльма лоўка выпівае, дый лысіна ўжо паяўляецца... Хэ, хэ, ты, гад таўстапузы!".

— Але-ж я не баюся — адказаў ненатуральным голасам, — але мне ня хочацца. Абрыдла мне ўсё гэта. Спаць захацелася...

— Ну, вось табе на! „Спаць захацелася" — дразьніў яго старшы. — Яшчэ няма трэцяй гадзіны ночы, а яму ўжо спаць хочацца! А што-б ты сказаў, калі-б так, як я адзін раз, ня спаў гуляючы пад рад тры ночы! Вось!!

Гэтыя „тры ночы", а асабліва „вось", сказанае аўторытэтным тонам вышэйшасьці, зрабілі сваё дзела.

— Ну, чорт з табой! Пойдзем! — сказаў малодшы і, каб паказаць, што начная цяганіна па норах для яго не пяршыня і зусім яго не палохае, запяяў цынічную, вульгарную песьню.

У мокрай цемры вуліцы голас яго гучэў ненатуральна, фальшыва.

— Ну, ну! ня крычы! — сказаў пападыр. — А то падумаюць, што п'яны й ня пусьцяць.

— А „гэта" ўжо блізка?

— Няўжо-ж ты ніколі ня быў?

— Быў! Але не памятаю, бо тады быў страшэнна п'яны.

Ён зманіў. Ён ведаў, што калі-б прызнаўся, што ня быў, дык даў-бы магчымасьць старшаму выказаць лішні раз сваю над ім вышэйшасьць, а можа навет той пачаў-бы іронічна сьмяяцца...

— Ты ідзі наперад.

Агляд прэсы.

У той час, як левая польская прэса прычыну ўдачы дывэрсыйных нападаў бачыла галоўным чынам у дрэннай адміністрацыі на Крэсах і раіла між інш. правядзеньне зямельнай рэформы, палепшаньне гаспадарча-эканамічных варункаў, замену цяперашняй адміністрацыі элемэнтам больш адпаведным за цяперашні, — правая прэса бачыла толькі адны лекі дзеля аздараўленьня Крэсаў: ваеннае палажэньне (stan wyjątkowy). Цікаўна адзначыць, што цяпер наш „Dziennik Wileński", які заўсёды быў адрыжкай „Gazety Warszaw." і „Rzeczpospolita" таксама апроч ваеннага палажэньня знайшоў для Крэсаў новыя лекі.

„Dziennik" піша:

Змаганьне з дывэрсыяй ёсьць пытаньне, якое цесна зьвязана з агулам адміністрацыйных, палітычных і гаспадарчых справаў нашых усходніх зямель. Найвялікшая трудгасьць для паліцыі ў барацьбе з бандытызмам гэта тое, што адносіны насяленьня да яе высілкаў боязныя, obojętne, або навет варожыя. Калі-б становішча насяленьня было іншае, дывэрсыйная дзеяльнасьць саветаў была-б немагчымая.

Побач са спосабамі паліцыйна-рэпрэсыйнымі, як добрая контр разьведка, пагранічны корпус і sądy doraźne трэба рабіць іншую працу, якая падняла б край з беднасьці і цяснейай злучала-б яго з Польшчай.

А „Echo Warszaw.", нездаволенае цяперашнім палажэньнем на Крэсах, гэтак піша аб новых парадках:

Паны гэнэралы парабілі сабе гэнэральскія штабы; цывільных ураднікаў адсунулі. Пан гэнэрал выяжджае на сьвята са штабам, бандыты напалі на ваяводзтва, а тут ніхто нічога ня можа зрабіць, бо напр. няма першага афіцэра штабу пана гэнэрала!...

Паліцыі было мала; шмат пастралялі. Прывялі войска. І цяпер працуюць, паміма свайго жаданьня, каб здэмаралізаваць войска, якое не павінна быць прызначана для паліцэйскіх мэтаў.

А ў той час бандыты гуляюць, разьліваючыся усё шырэйшай хваляй, пераносячыся свабодна з месца на месца! Проста цуд, калі ўдасца зламіць банду падпальшчыкаў або бандытаў...

„Czas" заглыбляецца ў прычыны бандытызму. Ен піша, што:

цяперашняя беспасрэдная прычына бандытызму на крэсах мае надта цікаўную псыхолёгічную падкладку: трусасьць грамадзянства і недахват сьмеласьці амаль што не ўва ўсіх мерадайных чыньніках. Гэты памятны напад на цягнік ваяводы Даўнаровіча пад Лунінцом зусім ня быў прыпадковай праявай, калі йдзе аб паводзеньне тых, на каго напалі, але наадварот, тыповым прымерякам пасьляваеннага псыхозу нясьмеласьці перад тэрорам, навет бандыцкім.

На гэтую самую тэму піша і „Kurjer Warszawski":

На тэму трусацьці польскага грамадзяніна дый яшчэ такога, які павінен па сваёй прафэсіі быць прымернікам адвагі, трэба было ўжо прачытаць сто лекцыяў у Варшаве, Кракаве, Пазнані, Львове, Вільні. Няма ніводнага спортыўнага таварыства, ня кажучы ўжо аб войску і паліцыі, якое не павінна было адразу заняцца справай, каторая кідае цень на грамадзянства. Хто як хто, але моладзь павінна быць уражліва на факты, якія, калі-б праявіліся напр. у Англіі, Францыі, Швайцарыі, Фінляндыі, Скандынавіі, выклікалі-б страшэнную буру і прымусілі-б задумацца над выяваньнем характараў. Нам хочацца трыумфаў на Олімпіядзе? Дэклямуем аб геройскім духу расы? І распранаемся з апошняй вопраткі перад бандытамі!..

ПА СЬВЕЦЕ.

Золата ў моры.

Ангельскія газэты пішуць, што працаю вадалазаў удалося дастаць з мора блізка што ўсё золата, якое было на караблі „Laurentic", пушчаным у 1917 годзе да дна нямецкаю падводнаю чайкаю каля берагоў Ірляндыі. Паднята з вады 3160 зліткаў золата цаною 4.750.000 фунтаў штэрлінгаў; не хапае яшчэ 27 зьліткаў.

Затануўшыя караблі.

Эстонскі ўрад пастанавіў пачаць работы па выцягваньню з мора затануўшых каля эстонскіх берагоў падчас сусьветнае вайны ваенных і гандлёвых караблёў. Гэткіх караблёў усяго 61. Сярод іх 16 ангельскіх, 13 нямецкіх і 1 расейскі (ваенны) карабель. У ліку нямецкіх знаходзіцца затануўшы крэйсэр „Магдэбург".

Сьвяткаваньне ў Англіі шостых угодкаў перамірыя.

11 гэтага лістапада ў памяць шостых угодкаў заключэньня перамірыя ўва ўсёй Брытанскай Імпэрыі быў спынены на 2 мінуты ўсялякі рух. Кароль і прынц Уэльскі ўзлажылі вянкі на дамавіну невядомага салдата. Тое самае зрабіў адмірал Бітті і ад імя флёту, гэнэрал Каван ад імя арміі і начальнік паветраных ваенных сіл Трэнгард ад імя паветранага флёту. Шмат якія салдаты і тыя, хто быў на вялікай вайне, рушылі працэсіяй да дамавіны.

Пэнсіі амэрыканскіх вураднікаў.

Сябры ўраду Паўночна-Амэрыканскіх Злучаных Штатаў адтрымліваюць пэнсіі па 12 тысяч даляраў у год; таварышы міністраў, гэт. зван. таварышы статс-сэкрэтароў ад 5 тысяч да 7.500 даляраў. Пэнсіі губэрнатараў ня ўсюды роўныя і, напрыклад, губэрнатар штату Нэбраска адтрымлівае 5 тысяч даляраў у год. Пэнсыі вышэйшых міністэрскіх вураднікаў—4 тысячы даляраў. Цікава зазначыць, што ў Амэрыцы істнуюць шмат якія катэгорыі кваліфікованых рабочых, заробак якіх складаецца з 120 даляраў, а навет і болей, у тыдзень.

Суд над былым нямецкім міністрам.

13/XI у Нямеччыне адбыўся прыгавар суда па справе былага соцыяль-дэмакратычнага міністра Гэрмана, які абвінавачваўся ў тым, што на дзяржаўны кошт купляў зброю для нелегальных мэтаў і, апрача таго, няправільна заплаціў аднаму вураднiку пэнсію за 3 месяцы. Заплачаная сума пры пераводзе на залатую валюту раўнялася 143 маркам. Суд прызнаў Гэрмана вінаватым толькі ў няправільнай заплаце пэнсіі і засудзіў яго на штраф у 300 марак.

Скандал у мэксыканскім парлямэнце.

14/XI у мэксыканскім парлямэнце адбылася бітва, падчас якое было дана больш, як 200 стрэлаў. Бітва была выклікана сваркаю паміж двома дэпутатамі. Пасьля лаянкі абодва дэпутаты з рэвальвэрамі ў руках выляцелі ў калідор. Сьледам за гэтым лідэр земляробскае партыі гэн. Санхэс патрэбаваў, каб сэнатар Моронэс, лідэр рабочай партыі, ўзяў назад зьнявагі, якімі ён абсыпаў Санхэса раней. Моронэс адмовіўся. Пасьля гэтага дэпутаты з сваімі староньнікамі таксама скіраваліся ў калідор і пачалі страляніну. Сэнатары Моронэс і Твэрэро цяжка ранены.

Паніжэньне прыбытку насяленьня ў Францыі.

Статыстычныя даныя гэтага году ў Францыі ізноў паказваюць моцнае паніжэньне прыбытку насяленьня. За першыя шэсьць месяцаў бягучага году ў Францыі было 575.636 нараджэньняў і 544.287 сьмерцяў, гэт. знач. насяленьне павялічылася на 31.349 душ за паўгода у той час, як у мінулым годзе ў адпаведны кавалак часу на 595.691 нараджэньне было толькі 514.442 сьмерці, гэт. знач. што насяленьне тады павялічылася на 81.679 чалавек.

Рэзультаты забароны ўжываньня сьпірту ў Амэрыцы.

У новай справаздачы аб правядзеньні закону проціў ужываньня сьпірту ў Паўночна-Амэрыканскіх Злучаных Штатах, начальнік установы, пільнаваўшы гэтае справы, паведаміў, што за апошнія тры гады было арыштована 177 тысяч асоб, абвінавачаных у нарушэньні гэтага закону і засуджана на адсідку. ў вастрозе агульным лікам на 7 тысяч гадоў. Было сканфіскована 416 тысяч тайных бравароў для гонкі сьпірту, ды, апрача таго, 200 самаходаў і 500 маторных чаек, якія займаліся траспартам.

Адбудова Лювэнскага унівэрсытэту.

Адчыняючы Лювэнскі унівэрсытэт, рэктар яго абвясьціў некаторыя ведамасьці аб унівэрсытэцкай бібліятэцы, сабранай замест спаленае падчас вайны. Дасюль з розных краёў ахвярована ў бібліятэку больш як 245 тысяч томаў і каля 40 тысяч брашураў. Паміж іншым, былі адтрыманы розныя цэнныя выданьні з Японіі, сярод якіх ёсьць вельмі рэдкія экзэмпляры японскіх кніг, надрукованых у VIII сталецьці нашае эры, гэт. знач. куды раней, чымся ў Эўропе быў вядомы друк.

У С. С. Р. Р.

Палажэньне дзяцей.

Улады Царыцынскае губэрні патрабавалі ад камісіі Рыкава эвакуацыі бяспрытульных дзяцей з перапоўненых прытулкаў у губэрні. Камісарыят Здароўя даводзіць, што 17 прытулкаў, разьлічаных у сярэднім на 70—100 дзяцей, запоўнены апошнімі па 500—600 чалавек. Абсьледаваньнем у кастрычніку ўстаноўлена, што ў прытулках пануе эпідэмія кароты, лішаёў і крываўкі. Цесната не дае магчымасьці вясьці барацьбу з гразёю і паразытамі, 40 проц. дзяцей знойдзены з язвамі і струпамі на целе, большасьць дзяцей з-за недахвату порцця і верхняй вопраткі ходзіць у гразным рызьзі. Паміраюць дзеці страшэнна часта, ў Ленінскім прытулку, штотыдзень памірае іх ад 2 да 5 душ. Міліцыя, штодня, дастаўляе ў прытулкі падабраных, бяспрытульных дзяцей, схудзелых ад голаду. Мэдыцынскі агляд устанавіў 2.840 непоўналетніх, хворых на вэнэрычную хваробу.

— Чаму? — спытаўся чырвонаносы.

— Бо... бо... я... бо мяне можа ня пусьціць... бо я скандаліў.

Уночы за пастаўленым каўнерам ня было відаць, як чырванеў яго твар. Ен маніў. Ен не хацеў паказаць сябе „горшым" за іншых. Людзі п'юць, ходзяць у „гэтакі" дом, ён чуў, што там заўсёды скандаляць...

А ўзапраўды сэрца моцна білася ў яго грудзёх, чакаючы новых, нявеДамых пераживаньняў. Як там? што там? Ці тое, што ён зараз убачыць, падобна да тых сноў, да тых чароўных вобразаў, якія малюе распаленая фантазія ў бяссонныя ад няясчай тугі ночы?..

Папяросны дым, пара, гоман, гукі музыкі і нейкі кісла-потны пах агарнуў ўвайшоўшых. Нейкія людзі круціліся ў скоках на салі, наўкола на кушэтках і крэслах сядзелі нейкія мужчыны і жанчыны...

У першы момант усё наваколл здавалася яму, як вялікія рухавыя плямы, мігацеўшыя праз пару і дым. У яго вачох расплываліся, як на стаячай вадзе ў час дажджу, блiскучыя колы. Сэрца мацней затрапесталася ў яго грудзёх, як падумаў, што тут мо' будзе ён ня толькі глядзеньнікам, а і самому прыдзецца заграць нейкую ролю. Ен адчуваў нешта падобнае да таго, што адчувае злыдзень, падбіраючыся да ліхадзейства. Каб утаіць унутраны неспакой і бязладзьдзе свае душы, ён, седзячы ў кутку на крэсьле, дурнавата ўсьмяхаўся, як аўтомат.

Памалу пачаў уважней разглядацца навокал і парадкаваць хаос сваіх уражаньняў. Убачыў, што яго старшы таварыш тут, як свой чалавек. З ім жартуюць, як са старым знаёмым, да яго падсядаюць, а нейкая „цыганка" навет уселася на яго каленах. Далей яго пагляд спачыў на сьветлавалосай з доўгімі косамі *gretchen*, якая, расьпёршыся ў кутку канапы і падгарнуўшы пад сябе ногі, лушчыла семечкі і плявала на падлогу зусім ня з грэтхэнаўскай грацыяй.

Пачаў з цікавасьцю сачыць за нейкай немаладой, пажыўшай ужо жанчынай у цёмным касьцюме інстытуткі з фартушком, касьцістымі чырвонымі рукамі і жоўтымі зубамі. Міма яго какетліва прайшла таўстая „дама" ў бальнай, з вялізным дэкольтэ, вопратцы. Усе твары былі няўмела вымазаны таннымі косьметыкамі.

О, як-жа ж усё гэта было далёкае ад гэных вабных сноў неспакойнай моладасьці, якія кроў у жылах кіпяцяць, даюць крыльля найбуйнейшай чалавечай фантазіі, адчыняюць залатую браму харастваа... О! гэта ня рай, дзе прыгожыя вальпургіі даюць чару роскашы зморанаму паляўнічаму, гэта навет не сабат на Лысай гары, дзе зьехаўшыся на веніках ведзьмы вядуць шалёны карагод наўкола чорнага бога-казла, і гэта не вакханалія, дзе мрамарнацелыя дзяўчаты пры гуках літаўраў вядуць у скоках працэсію, а гэта — бруд, смурод, памыі гарадзкіх завулкаў, дзе голад з распустай навыпрадкі йдзе і вядзе гандаль жаночым целам...

Эдмунд Бурбэкль.

(Канец будзе).

Амністыя ў Грузіі.

З Лёндану адтрыманы весткі, што Грузінскі Цэнтральны Выканаўчы Камітэт абвясьціў амністыю для паўстанцаў за выняткам павадыроў. Тым, хто хоча скарыстацца амністыяй, даецца 15 дзён сроку для павароту на бацькаўшчыну, але паўстанцам, засуджаным на сьмерць, кара замяняецца вастрогам на 10 гадоў.

Кніга Троцкага.

Троцкі толькі што выпусьціў кнігу пад назовам „Тысяча девятьсот семнадцатый год". У гэтай кнізе ён апісвае бальшавіцкі пераварот. Кніга гэтая віклікала ў „Правде" вострую крытыку. Камуністычны орган заяўляе, што Троцкі, выпушчаючы сваю кнігу, разьлічваў зрабіць з яе гвозд сэзону. У ёй Троцкі публікуе сэнсацыі, якія зьяўляюцца надта няпрыемнаю неспадзяванкаю для камуністычнае партыі.

У далейшым артыкул выстаўляе проці Троцкага абвінавачаньне ў тым, што ён прабуе ажывіць опозыцыю 1923 году, разьбітую рэзалюцыямі большасьці. Ен гэта робіць цяпер, як пісьменьнік, пасьля таго, як опозыцыя ў характары палітычнага дзеяча ня мела ўдачы. Як піша „Правда", кніга Троцкага не дае гісторыі 1917 году. З нячуванай з боку марксістага лёгкасьцю Троцкі саўсім апушчае ролю масы сяброў партыі. Ен піша толькі пра верхні слой камуністых. Пры гэтым яго апісаньне саўсім вольнае і нявернае. У канцы ўсяго ён цьвярдзіць, што ўсе іншыя камуністычныя павадыры не заглядалі далёка ўперад і вадзіліся, і што рэвалюцыя была выратавана Леніным, толькі дзякуючы таму, што Троцкі быў яго супрацоўнікам.

Кніга выклікала вялікае завярушэньне і полеміку сярод бальшавіцкіх вярхоў.

Прасьледаваньне абшарнікаў.

Камісарыят Земляробства запрапанаваў сваім мясцовым органам срочна выясьніць факты звароту бышым абшарнікам іхніх старых двароў у Бранскай, Смаленскай, Варонежскай і Разанскай губэрнях. Абшарнікі павінны быць зараз-жа выселены, а працаўнікі зямельных аддзелаў, памагаўшыя звароту, аддаиы пад суд.

Голад у Крыме.

У сьцяпной паласе Крыму корміцца сурогатамі блізу што палова насяленьня, з якога 35 проц. ня маюць навет больш лепшых сурогатаў мякіны і жалудоў, што замяняюцца пучкамі, травою, карою і г. д. Зарэестрована маса асобаў, папухшых ад голаду і 640 выпадкаў сьмерці сярод малалетніх за кастрычнік месяц. Крымскі ЦИК падняў просьбу перад саюзнай радаю народных камісараў і камісіяй Рыкава аб асыгнаваньні да 1 студня 1925 году 300.000 рублёў на падмогу галодным, дзіцячым хатам і на барацьбу з шырока распаўсюджанай трасцаю і паўстаўшаю эпідэміяю галоднага тыфусу.

На расстрэл і ў ссылку.

У Барнауле выездная сэсія губ. суда разгледжана справа 37 сялян, кіраваўшых сялянскім паўстаньнем у верасьні гэтага году. 12 сялян за забойства партыйных працаўнікоў і вураднікаў засуджаны на расстрэл, а рэшта абвінавачаных—у ссылку, пасьля адсідкі ў вастрозе, ў Якуцкую губэрню. На судзе устаноўлена, што абвінавачанымі былі забіты ў вокрузе пяць вураднікаў сельскае міліцыі, 19 камуністых з нізавых апаратаў партыі і разьнесены два валасныя выканаўчыя камітэты ды некалькі партыйных памешканьняў.

Навіны ў тры радкі.

— У канцы першае паловы гэтага месяца ў паўночнай Італіі мароз даходзіў да 12 градусаў.

— Швэдзкая акадэмія навук назначыла прэмію Нобэля па літэратуры за 1924 г. польск. пісьмен. Ул. Рэймонту за повесьць „Chłopi".

— У Маскве сканфіскована новая кніга Троцкага па гісторыі бальшавіцкага перавароту.

— Праф. Шэльдон з Нью-Іорку выкрыў танны спосаб дабываць золата з жывога серабра.

— Як аблічана, ў местах Латвіі жыве 590.185 чал., а ў вёсках 1.354.131 чал.

— Бальшавікі Екацерынбург назвалі Сьвердлоўскам у памяць Сьвердлова.

— З пачатковых школаў Тульскае губэрні выкінены творы Льва Толстога, за тое, што зьмяшчаюць у сабе пропаведзь хрысьціянства.

— У Маскве залажылася таварыства „бязбожнікаў — бышых мусульман".

— У Іванава-Вазьнясенску расстралялі нейкага Скавародзіна, абвінавачанага ў тым, што служыў у ахранцы да вайны.

— На востраве Яве адбылося моцнае землятрасеньне. Часьць гарадоў зьнікла з зямлі. Загінула 300 чал.

Жыцьцё провінцыі.

Вясковы голас.

Нам пішуць з Нясьвіскага павету:

— Павет наш амаль што ня выключна беларускі, толькі дзе-ня-дзе пападаюцца дробныя фальваркоўцы-каталікі, якія хаця-ж і ня знаюць польскае мовы і гавораць таксама, як і мы ўсе грэшныя беларусы, але няма ведама дзеля чаго лічаць сябе палякамі. Дык зусім зразумела тое агульнае зацікаўленьне й задаваленьне, з якімі былі прыняты тут весткі аб правядзеньні праз Сойм новых законаў аб мовах і школах.

Здавалася нам, што пачынаецца новая эра ў адносінах палякоў да братняга ім беларускага народу. Усе мы спадзяваліся, што гэтымі законамі робіцца толькі першы крок у кірунку аздараўленьня нашага крэсовага жыцьця і што ад гэтага часу палітыка Польскага Ураду пойдзе ўжо іншым шляхам, а ласьне тым шляхам, які, нарэшце, павінен прывясьці ня толькі да фізычнага, як гэта ёсьць цяпер, але да запраўднага культурнага і моральнага аб'яднаньня ўсходніх крэсаў з рэштай Польскіх зямель. Бачылі, што робіцца ўжо нейкі прасьвет у нашым шэрым беларускім жыцьці; што толькі было тут у нас нацыянальна - сьвядомае, дык пачало весялей углядацца ў заўтрашні дзень. Па вёсках сяляне пачалі рабіць прыгавары аб адчыненьні родных беларускіх школ. Здавалася, што далей усё ўжо пайдзе добра.

Але, праходзіць час і, як гэта ні цяжка, а прыходзіцца прызнацца, што ўсё гэта нам толькі здавалася. Штодзеннае жыцьцё кажа, што ўсё застаецца падаўнейшаму. Як было звычайна, і дагэтуль законы, прынятыя Соймам, у жыцьцё не праводзяцца, а застаюцца толькі на паперы. Ня толькі няма мовы аб адчыненьні беларускіх пачатковых школ, але нават і гаварыць да вураднікаў пабеларуску можна толькі тагды, калі дакажаш сваё грамадзянства й нацыянальнасьць.

Варункі нашага крэсовага жыцьця за апошні час ня толькі не палепшалі, а нават значна пагоршалі. Не адтрымаўшы на дзеле таго, што забясьпечвае нам закон, мы затое атрымалі тое, што ніякім законам пакуль што яшчэ не прадугледжана. Замест школаў і іншага далі нам так званы... выняткова стан. Дзіўнай здаецца нам тут тая дыскусія, якая ў апошнія дні йдзе на шпальтах польскае прэсы па пытаньню аб патрэбнасьці выняткоўага стану на крэсах. Дзіўнай, бо ўжо колькі тыдняў мінула, як мы **фактычна** маем гэты самы выняткоўы стан. Фактычна на крэсах спынены амаль што ня ўсе констытуцыйныя гарантыі. Так, хаця няма аб гэтым ніякага распараджэньня, але ўсе ў нас добра ведаюць, што хадзіць пасьля 9 гадзіны ўвечары забаронена і што пасьля гэтай гадзіны цягнуць на пастарунак. Прыватныя кватэры займаюцца пад памешканьні для паліцыі й жаўнераў. Зноў пачалі ганяць у падводы. Па вёсках ідуць бязупынныя арышты. Арыштоўваюць ужо не дзесяткамі, а нават соткамі і, як гэта звычайна бывае, сярод арыштованых больш бывае нявінных, чымся віноўных. Па хатах сялян блутаюцца нейкія „гарохавыя" тыпы, якія намаўляюць хлопцаў ісьці разам з імі заграніцу да бальшавікоў і калі знойдуць лёгкаверных, дык вядуць іх — толькі не заграніцу, а проста ў вастрог. Брат брату ўжо ня верыць, бо бывае, што, ў часе „энэргічных" дапросаў, свой пачынае данасіць на свайго і кажа ня толькі тое, што запраўды было, а навет і тое, чаго ніколі ня было. Вось далёка яшчэ ня поўны абразок нашага сучаснага крэсовага жыцьця. Вось тыя спосабы, якімі Польскі Урад думае залячыць крэсовую хваробу.

Чаго-ж патрэбна яшчэ? Якога яшчэ горшага выняткоўага стану дамагаюцца для нас, беларусаў, польскія рэакцыйныя палітыкі? Няўжо-ж гэтыя палітыкі задаліся мэтай зрабіць жыцьцё на крэсах зусім немагчымым?

З болем ў сэрцы глядзяць на вынікі гэнае няўдалае крэсовае палітыкі Польскага Ураду ўсе тыя беларусы, якія хацелі, дый цяпер яшчэ не пакідаюць думкі аб брацкіх адносінах з польскім народам. Да тых, хто цяпер трымае ў сваіх руках лёс Польскае Дзяржавы зьвяртаюцца яны: апамятайцеся пакуль яшчэ час. Няўжо ж вы ня бачыце, што сваею палітыкаю робіце найлепшы грунт дзеля будучых бандыцкіх нападаў, да якіх рыхтуюцца бальшавікі на вясну.

Гэта-ж вялікая небясьпека пагражае і вам і нам!

Каліноўскі.

Тутэйшая хроніка.

= **Напад на Беларуск. Грамадз. Сабраньне.** 13 лістапада г. г. у 11 г. ночы на Беларускі Клюб быў зроблены напад.

Група моладзі, азброеная ў кіі і рэвальвэры, зьбіўшы з ног пастаўленую каля ўваходу прыслугу і абрабаваўшы кантралёра, ўварвалася ў памешканьне клюбу.

Нападаўшыя пачалі граміць памешканьне, ламаючы мэблі...

Калі на гэты гармідар выйшлі старшыні Клюбу, дык нападаўшыя кінуліся на іх і некаторых пабілі.

Вызваная адміністрацыяй Клюбу паліцыя арыштавала 10 асоб, а больш як 30 уцяклі.

Выясьнілася, што гэты напад быў арганізованы „камсамольцамі" па дырэктывах з Менску.

= **Вільня на шостым месцы.** Статыстычнае бюро пры Камітэце Усяпольскай Перапісі апублікавала, што па ліку насяленьня Вільня займае шостае месца Пасьля Варшавы ідзе Лодзь, Львоў, Пазнань, Кракаў, Вільня і Катавіцы.

= **Дарагоўля.** Цана на малако ізноў паднята на 33 проценты.

= **Радыятэлефон.** За апошнія два месяцы ў Вільні пастаўлена 8 радыятэлефонных апаратаў. Найбольшы апарат мае таварыства тэхнікаў.

= **Конфіскацыя жыдоўскае газэты.** Загадам камісара ўраду на м. Вільню сконфіскованы нумар жыдоўскае газэты „Der Tog" за 15 гэтага лістапада. Прычынаю конфіскацыі было зьмяшчэньне дэклярацыі паслоў, выйшаўшых з клюбу „Вызваленьня".

= **Конфіскацыя беларускіх газэт.** Загадам камісара ўраду на м. Вільню конфіскованы № 21 газэты „Сялянская Праўда" за 16 гэт. лістапада, а таксама № 33 „Кгупісу" за той самы дзень, якая зьмясьціла артыкул „Яшчэ аб школах".

= **Фальшывыя двузлатоўкі.** Зьявіліся ў абегу фальшывыя банкноты вартасьцю ў 2 злотыя. Іх нятрудна адрозьніць ад праўдзівых грошай: нумарацыя надрукована чорнаю хварбаю іншае якасьці, чымся ў сапраўдных білетах; форма цыфраў іншая і надруковані яны цясьней, надпіс „Bank Polski, dwa złote"—расплыўчаты, ў іншых надпісах літары вышэй; патрэт Касьцюшкі саўсім інакшы. На адвароце — крыху іншы фон, ды іншыя неакуратнасьці рысунку. Блакітная хварба на сапраўдных грошах мае саўсім іншы адценак.

Усячына.

25 тысяч франкаў за тое, што мелі шмат дзяцей.

Францусная акадэмія выдала 25 тысяч франкаў з фонду, прызначанага дзеля награды многадзетных сем'яў, нейкай п. Дэбрэй у Сэнтылер дэ-Врэст у Вандэі, ў якое дзесяцёра дзяцей, сярод якіх чацьвёра блізьнят, нарадзіўшыхся ў 1915 годзе.

Прытулак для зьбяднеўшых мільянэраў.

Амэрыканец Андрэй Фрыдман пакінуў вельмі вялікія грошы на стварэньне прытулку для зьбяднеўшых мільянэраў. Фрыдман, які сам быў некалі бедным і нажыў вялізарную маемасьць, праз усё жыцьцё баяўся ізноў зрабіцца жабраком. Дзеля гэтага ён і пастанавіў прыйсьці на падмогу бышым багатыром, страціўшым сваю маемасьць. Прытулак разьлічаны на 20 асоб, ён будзе абстаўлены раскошна, жыхары яго могуць жыць паводлуг свайго густу, запрашаць гасьцей і нічога не плаціць. Але яны павінны пакінуць гэты прытулак, калі якім-нібудзь чынам ім удасца ізноў зрабіцца багатымі.

Як у байцы.

Толькі ў Амэрыцы можна спадзявацца падобных сэнсацыяў. Газэты пішуць, што ў мясцовасьці Хустос, штату Тэхас, нейкі Фрэд Люн пераскочыў са свайго аэропляну ў іншы, дзеля таго, каб выратаваць ад сьмерці артыстку Разальлю Гордон. Яна павінна была „ўпасьць з вобалакаў" з парашутам на аэродром, гдзе сабраўся тысячны натоўп. І раптам, лятаўшы недалёка, Люн убачыў, што парашут не распасьцёрся, бо заблуталіся вяроўкі. У крытычны момэнт Люн скокнуў са свайго аэропляну ў аэроплян артысткі і схапіўшы рукою вяроўку парашута пасьпеў уцягнуць Разальлю Гордон у яе апарат, з якім плаўна спусьціўся на аэродром на зьдзіўленьне публікі.

Рэдактар - Выдавец **Язэп Салавей.** Друкарня „Lux", вул. Жэлігоўскага, 1. Тэлеф. № 203.